

جایگاه خدمات گردشگری در اولویت‌بندی خدمات رفاهی مورد نیاز فرهنگیان^۱

غلامرضا بابائی^۲، پژوهشگر گروه جامعه‌شناسی گردشگری پژوهشکده گردشگری جهاد دانشگاهی
آرش قهرمان، پژوهشگر گروه جامعه‌شناسی گردشگری پژوهشکده گردشگری جهاد دانشگاهی

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۷/۱۷

چکیده

یکی از متغیرهایی که رضایت‌مندی نیروها را در سازمان به دنبال دارد، توجه به نیازهای رفاهی آنان است. هدف از این پژوهش، شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای رفاهی فرهنگیان استان خراسان رضوی است و درصدد است به صورت روشمند و علمی به این سؤال پاسخ دهد که: اولویت‌بندی خدمات رفاهی فرهنگیان چگونه است؟ با عنایت به مسأله تحقیق، از روش تحقیق کمی از نوع پیمایشی استفاده شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی، نوع تحلیل، توصیفی-همبستگی می‌باشد. واحد مشاهده و تحلیل، فرد (فرهنگی) است. جامعه آماری شامل: کارکنان آموزشی در سه دوره ابتدایی، متوسطه اول، متوسطه دوم و کارکنان اداری آموزش و پرورش استان خراسان رضوی مشغول به کار در زمان تحقیق می‌باشد. نتایج یافته‌ها بر اساس میزان اهمیت هر یک از مؤلفه خدمات رفاهی نشان می‌دهد، خانه‌های معلم (مراکز اقامتی و گردشگری) با میانگین ۴/۱۱، در اولویت اول اهمیت خدمات رفاهی قرار دارد، تعاونی مصرف با میانگین ۴/۰۸ و وام ضروری با میانگین ۴/۰۵ در اولویت‌های بعدی قرار دارند. بنابراین نتیجه‌گیری می‌شود، فرهنگیان استان، مراکز اقامتی و اسکان را که یکی از مؤلفه‌های مهم گردشگری در سفرهای داخلی است، مهمترین اولویت رفاهی خود می‌دانند.

کلیدواژه‌ها: اولویت‌های رفاهی، مراکز اقامتی و گردشگری، اوقات فراغت و فرهنگیان

۱. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای رفاهی فرهنگیان استان خراسان رضوی» می‌باشد.

مقدمه

در تفکر اجتماعی و سیاسی معاصر، مفهوم رفاه شاید از آن مفاهیمی است که کامل‌ترین دوره بررسی خود را می‌گذراند. مفهوم رفاه، افکار اجتماعی و سیاسی معاصر را چنان تحت تأثیر قرار داده است که یک قرن پیش حتی تصور آن هم برای مفسران ناممکن می‌نمود. البته چنین نیست که در گذشته اصلاً صحبتی از آن نشده باشد، بلکه برعکس، حتی بسیاری از مطالب مورد استفاده در بحث‌های سیاسی معاصر، دو‌یست سال قبل برای اولین بار درباره رفاه شکل گرفت. تفاوت واقعی در اهمیتی است که امروزه به آن داده می‌شود (باری، ۱۳۸۰: ۱).

لیبرال‌های کلاسیک که اولین ارائه‌کنندگان بحث جدی در مورد مفهوم رفاه بودند، حدود معنایی این مفهوم را به کامیابی و آسایش محدود می‌کنند که افراد در مبادلات بازار به دست می‌آورند (باری: ۲۲-۲۱).

معنای رفاه اجتماعی، به مجموعه شرایطی گفته می‌شود که در آن رضایت و خشنودی انسان در زندگی مد نظر است رفاه، وضعیت مناسب زندگی است. متضاد رفاه، بدبختی اجتماعی است (میجلی، ۱۳۷۸: ۵). در آغاز که اصطلاح رفاه اجتماعی مطرح شد، رفاه اجتماعی را حالتی می‌دانستند که در آن کلیه افراد جامعه از آنچه تأمین‌کننده نیازشان است، برخوردار باشند. البته تا دهه ۱۹۸۰ رفاه اجتماعی را مجموعه‌ای از قوانین و مقررات، برنامه‌ها و خدمات سازمان یافته‌ای می‌دانستند که هدف آن‌ها تأمین نیازهای اساسی افراد جامعه بود (طالب، ۱۳۸۱: ۲۳).

مفهوم نیاز در برگیرنده چهار مضمون اصلی است، نیاز، یک عدم تعادل است. به باور تیورتیوس^۱ «نیاز کششی برای جبران ناهماهنگی روحی و دستیابی به تعادل روانی است» اتکینسون^۲ می‌گوید: «نیاز عبارت است از هر نوع انحراف فیزیولوژیایی از وضع بهینه» (صدیق اورعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۸۰-۳۷۹). نیاز، یک نقص، کمبود، فقدان و حرمان (محرومیت) است.

شعاری نژاد می‌نویسد «نیاز حالتی که با احساس فقدان چیزی مشخص می‌شود». همچنین به باور بیرو^۱ «نیاز احساس فقدان یا حرمانی است که به یک موجود زنده دست می‌دهد (صدیق اورعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۸۰). فن هرمان^۲ می‌گوید «نیاز احساس یک کمبود است» (رفیع پور، ۱۳۷۰: ۱۴).

رفع نیاز نسبتاً ضروری است، فرهنگ جامعه شناسی آکسفورد می‌نویسد: «نیاز آن چیزی است که ضروری فرض شود؛ به ویژه چیزی که برای بقای فرد، سازمان یا هر چیز دیگری ضروری است». همچنین پارسونز عقیده دارد که هر دستگاه اجتماعی چهار نیاز دارد که اگر قرار باشد آن دستگاه پا برجا بماند، باید برآورده شود (صدیق اورعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۸۰). و در نهایت، نیاز، منشأ انگیزه و رفتار است. برخی از روان‌شناسان، نیاز را مهمترین عامل درونی مؤثر بر رفتار می‌دانند. شعاری نژاد می‌نویسد «نیازهای انسانی هستند که انگیزه‌های رفتار را به وجود می‌آورند تا آن رفتار، موجب ارضای آن نیازها شود». آبرکرامبی می‌نویسد «اعمال افراد در ارتباط با نیازها توضیح داده می‌شود». از بررسی این چهار مضمون اصلی به تعاریفی از نیاز رسیدیم که آن را «عدم تعادل های تناوبی طبیعی و نیز «کمبودی مخل» معرفی می‌کنیم (صدیق اورعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۸۰).

توسعه خدمات رفاهی تلاشی است در جهت افزایش آسایش و آرامش خدمت‌گیران یک جامعه که در نهایت، افزایش رضایت آنان را به دنبال دارد. توجه به خدمات رفاهی و تأمین آن در تمام کشورها وجود دارد و به لحاظ نوع و میزان آن تفاوت‌هایی نیز هست. در کشور ما در سال‌های اخیر این خدمات از نظر کمی و کیفی توسعه یافته است. در بین سازمان‌های مختلف در کشور نیز تفاوت‌هایی در ارائه این خدمات وجود دارد. آموزش و پرورش نیز جهت افزایش کمیّت و کیفیت خدمات رفاهی خود به کارکنانش، تلاش‌هایی کرده است. در آموزش و پرورش، خط مقدم و تأثیرگذار، معلم است. معلمی یکی از موقعیت‌های مهمی است که در خرده نظام مدرسه و کلاس ایفای نقش می‌کند. معلمین به عنوان الگوی تربیتی و آموزشی می‌توانند تأثیر جدی در فرآیند جامعه‌پذیری داشته باشند. چنانچه آموزش و پرورش خدمات رفاهی و گردشگری مناسب و متنوع را به معلمین ارائه دهد، بالطبع تأثیر مثبت خود را در فرآیند جامعه

پذیری خواهد گذاشت و رضایت از شغل و سازمان را افزایش خواهد داد. بنابراین می‌توان یک سلسله‌ای از متغیرها را فرض کرد که هر کدام بر دیگری می‌تواند مؤثر باشد. یکی از این متغیرها، خدمات گردشگری و رفاهی است که سازمان آموزش و پرورش می‌تواند با بالابردن کمیّت و کیفیت آن، میزان رضایت کارکنان خود را افزایش دهد. سفر به عنوان متغیری تأثیرگذار بر جسم و روان انسان، آثار مثبتی را بدنبال خواهد داشت.

سفر و گردشگری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین صنایع و سریع‌ترین بخش‌های در حال رشد، در اقتصاد جهانی است در حال حاضر از توسعه گردشگری به عنوان یکی از صنایع مهم در قرن ۲۱ نام برده شده است (میلر^۱، ۲۰۲۱).

اهمیت این صنعت در بخش‌های اشتغال و درآمد، گسترش صادرات و ترویج ارزش‌های فرهنگی و محیطی در کشورهای توسعه‌یافته و توسعه نیافته ضروری است (نپال، ال‌ارسیاد و نپال ۲۰۱۹ همچنین لین و چن ۲۰۲۱)^۲.

طبق گزارش شورای جهانی سفر و گردشگری (۲۰۱۹)، گردشگری در سال ۲۰۱۸، ۸/۸ تریلیون دلار به اقتصاد جهانی کمک کرده است و حدود ۱۰/۴ درصد از تولید ناخالص داخلی و ۱۰ درصد از اشتغال جهان را ایجاد کرده است (گزارش سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۲۰ و انجمن جهانی گردشگری و سفر ۲۰۱۹)^۳ علاوه بر این، این صنعت در سال ۲۰۱۸ تقریباً ۹۴۱ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری جذب و در یک دهه آینده ۴/۲ درصد افزایش خواهد یافت که معادل با ۱۴۸۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ است (انجمن جهانی گردشگری و سفر، ۲۰۱۹)^۴. توسعه صنعت گردشگری فرآیندی بسیار پیچیده‌ای است که عناصر توسعه بین‌المللی و ملی را در بر می‌گیرد (ادجل، سوانسون، ۲۰۱۳)^۵. از این رو می‌تواند از یک سو به عنوان ابزار برای توسعه مناطق شهری در بهبود منبع مالی، بهبود وضعیت اقتصادی و زدودن کاهش فقر باشد (انفداک و مارتینز، کاتوموری، ابید، اسپچیلینگ، اسپچیفرون و زولفیکار، دایجل و واسور)^۶. و از سوی دیگر، ابزاری

1. Miller

2. Nepal, Al Irsyad, & Nepal; Leen & Chen

3. UNWTO ANNUAL REPORT, WTTC

4. WTTC

5. Edgell & Swanson

6. Enfedaque & Martínez, Kattumuri, Abid, Schilling, Scheffran, & Zulfiqar; Daigle & Vasseur

مهمی در جهت رفع مشکلات شهری، افزایش اشتغال زایی و افزایش درآمد برای مردم مناطق محروم باشد (وانگ و دیگران، سارکودی و استریزو، انور و همیلتون، روتی و اسکات).^۱

از آنچه گذشت می‌توان نتیجه گرفت گردشگری و سفر به مثابه بخشی از سبکی از زندگی انسان معاصر است؛ روندهای اجتماعی - فرهنگی کشور نیز مبتنی بر توسعه درونزای آن است. توجه به آن به ویژه برای فرهنگیان که عموماً از اوقات فراغت بیشتری نسبت به بسیاری از مشاغل دولتی برخوردار هستند، حائز اهمیت است.

در یک چنین چهارچوبی، بررسی جایگاه خدمات گردشگری در حوزه خدمات رفاهی مورد نیاز فرهنگیان جدی به نظر می‌رسد چرا که سفر و تفریح برای فرهنگیان اعم از شاغلین یا بازنشستگان که دارای زمان اوقات فراغت بیشتری نسبت به سایر کارکنان دولت هستند، قابل بررسی و اهمیت است.

این پژوهش به دنبال شناسایی و اولویت‌بندی خدمات رفاهی مورد نیاز فرهنگیان می‌باشد. خدماتی که شامل: مجموعه تسهیلات، امکانات و حمایت‌هایی است که سازمان آموزش و پرورش در جهت ارتقای کمی و کیفی سطح زندگی کارکنان خود بر اساس قواعد و قوانین معین به آنان ارائه می‌دهد که این شناسایی و ارزیابی منطقی و علمی کمک می‌کند تا برنامه‌ریزان در سازمان آموزش و پرورش از خدمات رفاهی مورد نیاز گروه هدف خود (فرهنگیان) مطلع شده و آن را تأمین نمایند. این خود باعث کاهش هزینه‌ها و تقویت خدمات رفاهی مورد نیاز و ضروری فرهنگیان شده و از صرف هزینه‌های اضافی و پرداختن به خدمات رفاهی کم اهمیت‌تر جلوگیری می‌نماید.

از جمله خدمات رفاهی که در سال‌های اخیر بیشتر به آن عنایت شده است:

در بعد فراغتی: مراکز اقامتی و گردشگری اسکان فرهنگیان مانند: خانه‌های معلم و مدارس اسکان و رستوران و خدمات پذیرایی از گردشگران، برگزاری اردوها و استفاده از تسهیلات سفرهای زیارتی و سیاحتی و استفاده از امکانات فضاهای ورزشی.

در بعد مالی: صندوق تعاون و ذخیره فرهنگیان، کارت سخا، کارت میزان، تسهیلات خرید و بیمه خودرو. تسهیلات مسکن فرهنگیان، بن کارت‌های حمایتی خانوار و مراکز خدماتی فروشگاهی.

در بعد بهداشتی: بیمه طلایی و تکمیلی افراد تحت تکفل (والدین)، توسعه و تجهیز درمانگاه فرهنگیان و خدمات پزشکی و آزمایشگاهی.

هر شخصی در یک لحظه معین با توجه به امکانات و تجربه قبلی، برای احساس لذت، رضایت، آسایش، آرامش و به عبارت دیگر، برای رفاه و بهره‌مندی از امکانات، قرار داشتن در وضعیتی خاص را بر سایر موارد مشابه ترجیح می‌دهد. این ترجیح برخورداری از عوامل معین، اولویت رفاهی آن شخص در آن زمان و مکان معین می‌گویند (صدیق اورعی، ۱۳۸۸: ۸۹). این مقاله درصدد است به صورت روشمند و علمی این خدمات را شناسایی و اولویت‌بندی کند تا بتوان از آن، جهت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، کاربردی استفاده کرد. بر همین اساس پرسش‌های آغازین مقاله حاضر را طرح می‌کنیم.

* فرهنگیان استان چه خدمات رفاهی را پیشنهاد می‌کنند؟

* اولویت‌بندی خدمات رفاهی از نگاه فرهنگیان استان چگونه است؟

مروری بر پیشینه تجربی

در پژوهش‌هایی که نزدیک به موضوع حاضر ارائه شد، کمتر به شناسایی و اولویت‌بندی خدمات رفاهی جامعه هدف این تحقیق پرداخته شده است. بیشتر به بررسی نیازها، نوع و میزان استفاده آن‌ها و اولویت‌بندی آن‌ها به معنی عام آمده است. نوع خدمات رفاهی، میزان استفاده از خدمات رفاهی، میزان رضایت از خدمات رفاهی، میزان رضایت از وضعیت اطلاع‌رسانی خدمات رفاهی و بررسی هر کدام به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای و رابطه هر کدام با متغیرهای دیگر پرداخته شده است.

در مواردی از تحقیقات وضعیت رفاهی را با متغیرهایی مانند: کیفیت زندگی (در دو بعد ذهنی و عینی) و عدالت توزیعی مورد سنجش قرار داده‌اند. در مواردی دیگر نیز متغیر وضعیت رفاهی را با ابعاد کیفیت زندگی (شامل آموزش، تغذیه، امکانات، بهداشت درمانی، محیط زندگی و خدمات زیربنایی)، عدالت اجتماعی (نحوه توزیع درآمد، برخورداری از منابع، نحوه توزیع قدرت در جامعه، شکاف بین شهر و روستا و تبعیض بین زن و مرد) و کیفیت نیروی انسانی (میزان باسواد، تحصیلات دانشگاهی، فنی و حرفه‌ای و میزان شهرنشینی) مورد ارزیابی قرار داده‌اند. گردشگری یک رفتار چند منظوره است و گردشگران با اهداف چندگانه به مقصد سفر می‌کنند. اقامتگاه نیز برای گردشگران صرفاً مکانی برای استراحت نیست و

اگر محل اقامت بتواند چند نیاز گردشگر را به صورت همزمان رفع کند، نه تنها بر رضایت گردشگر اثربخشی مثبت دارد، بلکه خود اقامتگاه نیز به جاذبه گردشگری تبدیل می‌گردد.

بهرامی (۱۳۹۹) در پژوهش خود نشان داد که امکانات و رفع نیازهای رفاهی معلمان با منزلت اجتماعی آنان رابطه معنی‌داری دارد و تأثیر مثبتی دارد.

حسن پور (۱۳۹۰) در پژوهش خود با استفاده از روش پیمایش به این نتیجه رسیده است که: امکانات معیشتی و رفاهی معلمان بر ارتقای منزلت اجتماعی معلمان مؤثر است.

نویدی و برزگر (۱۳۸۲) در تحقیقی درباره راه‌های ارتقای منزلت اجتماعی معلمان به نتایجی دست یافته‌اند که حاکی از این است که عامل تأمین امکانات مالی و رفاهی در ارتقای منزلت اجتماعی معلمان مؤثر است.

سید حبیب‌الله میرغفوری و حسین صیادی (۱۳۸۶) در تحقیق خود با عنوان «شناسایی، تجزیه و تحلیل و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهره‌وری معلمان، مورد مطالعه: معلمان استان یزد» نشان دادند که عوامل اقتصادی و رفاهی بیشترین تأثیر را بر بهره‌وری معلمان دارند.

غلامعلی علی محمدی و علی وطنی (۱۳۹۴) در تحقیق خود با عنوان «نیازسنجی آموزشی و رفاهی - خدماتی کارکنان زن آموزش پرورش، مطالعه موردی: استان گلستان» نشان دادند که نیازهای رفاهی جزء نیازهای ضروری معلمان می‌باشد.

کیم و دیگران (۲۰۱۹) در پژوهشی نشان دادند که تأمین امکانات رفاهی و مالی بر وفاداری سازمانی مؤثرند.

از منظر اولسن، گرچه تعداد بازدیدکنندگان از مکان‌های مذهبی در چند دهه گذشته افزایش یافته است. اما این افزایش بیشتر مربوط به گردشگرانی است که با انگیزه‌های مختلف از این مکان‌ها بازدید می‌کنند. با توجه به این که تقریباً در هر گوشه دنیا، گردشگری با زندگی دینی و نهادهای مذهبی در تعامل است، داشتن انگیزه‌های مختلف برای بازدید از مکان‌های مذهبی شگفت‌آور نیست. به ویژه آن که میل به سفر داشتن و در حرکت بودن از ویژگی ذاتی انسان است (اولسن، ۲۰۱۲).^۱

وجود چند ده هزار مدرسه و فضای آموزشی که در ماه‌های پیک گردشگری خالی از دانش آموز است، به صورت سنتی فرصت مناسبی برای ارائه خدمات رفاهی و به ویژه اقامتی برای فرهنگیان بوده است و پراکنش آن‌ها در شهرهای گوناگون سبب شده است که به صورت بالقوه تمامی شهرهای کشور دارای ظرفیت خدمات دهی در حوزه اقامت شبانه برای معلمان در ایام غیر آموزشی باشد. این وضعیت برای شهرهای مذهبی مانند مشهد که به تعبیر السن، دارای ظرفیت‌های متنوعی نیز می‌باشد درخور اهمیت بیشتر است.

چندین دهه است که صنعت گردشگری به عنوان راهبردی کلیدی برای ایجاد فرصت‌های شغلی، تحریک-کننده مصرف، افزایش درآمد صادرات و نیروی محرکی برای توسعه منطقه‌ای محسوب شده است (پن، رزولی و تیمرمنز، ۲۰۲۱)^۱. همانطوری که سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۲ در (۲۰۱۸) گزارش کرد به طور متوسط، صنعت گردشگری به طور مستقیم ۴/۲ درصد به تولید ناخالص داخلی، ۶/۹ درصد به اشتغال و ۲۱/۷ درصد به صادرات خدمات در کشورهای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه کمک کرده است. برای کشورهایی که دارای مقاصد گردشگری خوبی هستند، سهم صنعت گردشگری در توسعه اقتصادی نقش قابل توجهی است (منزور، وی و اسیف)^۳.

روش تحقیق

با عنایت به مساله تحقیق، از روش تحقیق کمی از نوع پیمایشی^۴ استفاده شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی. به لحاظ نوع تحلیل، توصیفی-همبستگی می‌باشد. واحد مشاهده و تحلیل، فرد (فرهنگی) است. جامعه آماری شامل: کارکنان آموزشی در سه دوره ابتدایی، متوسطه اول، متوسطه دوم و کارکنان اداری آموزش و پرورش استان خراسان رضوی مشغول به کار در زمان تحقیق می‌باشند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۳۸۲ نفر تعیین شد.

شیوه نمونه‌گیری، خوشه‌ای چند مرحله‌ای می‌باشد. ابزار سنجش، پرسشنامه محقق ساخته است. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از توافق داوران و متخصصین در گروه تحقیق و پژوهش آموزش و پرورش

1. Pan, Rasouli, & Timmermans

2. OECD :Organization for Economic Co-operation and Development

3. Manzoor, Wei, & Asif

4. Survey

(پنج نفر)، کارشناسان خبره معاونت پشتیبانی اداره کل آموزش و پرورش (دو نفر) و محققین جهاد دانشگاهی (هفت نفر) تأمین شد.

جهت تأمین روایی عاملی (که شکلی از روایی سازه است) از روش تحلیل عاملی استفاده شد. پرسشنامه در بحث نظری و شواهد تحقیقات قبلی، بر سه بعد خدمات رفاهی شامل: مالی، بهداشتی و فراغتی دسته‌بندی شده بود. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که دسته‌بندی انجام شده به لحاظ آماری مورد تأیید است و تنها گویه شماره ۳۳ (مهد کودک برای فرزندان فرهنگیان) از بعد فراغتی به بعد مالی جابجا شد. بنابراین ۳۳ خدمت رفاهی در سه خوشه مورد نظر در جدول ۱ دسته‌بندی شده است.

برای تأمین پایایی ابزار، از آلفای کرونباخ استفاده شد که میزان کل شاخص با ضریب آلفای کرونباخ^۱ ۰/۹۷ بدست آمد و میزان آلفای سه بعد: مالی ۰/۹۶، بهداشتی ۰/۹۴ و فراغتی ۰/۸۲ بدست آمده است که این نشان دهنده بالا بودن همسانی درونی پرسشنامه در کل و در سه بعد می‌باشد (جدول ۲). جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای اس پی اس اس و لیزرل^۲ استفاده شده است. توصیف داده‌ها با استفاده از جداول توزیع فراوانی و درصدی، جداول توافقی و شاخص‌های مرکزی مانند: میانگین، میانه و نما انجام گرفته است. همچنین جهت طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل داده‌ها با توجه به سطح سنجش متغیرها، از آماره‌های مرتبط مانند: آزمون فرید من، یومان وتنی، کرسکال والیس و ضرایب همبستگی مانند اسپیرمن استفاده شده است.

جدول ۱. نتایج خوشه‌بندی آزمون تحلیل عاملی

ردیف	عبارات	ابعاد خدمات رفاهی		
		مالی	بهداشتی	فراغتی
۱	خانه معلم			*
۲	مراکز اسکان فرهنگیان (مانند مدارس و مراکز تربیت معلم)			*
۳	مجتمع رفاهی فرهنگیان (خدمات سالن هاو غذا خوریه فرهنگیان در شهرستان محل سکونت)			*
۴	تسهیلات و وام‌های خرید خودرو	*		
۵	تسهیلات جهت بیمه خودرو			*
۶	تسهیلات جهت سفر به مکه و عتبات عالیات	*		
۷	برگزاری اردوها و تسهیلات مربوط به آن	*		

1. Cronbach's alpha
2. Sps & lisrel

جدول ۱. نتایج خوشه‌بندی آزمون تحلیل عاملی

ردیف	عبارات	ابعاد خدمات رفاهی		
		مالی	بهداشتی	فراغتی
۸	خدمات ویزیت بیمه طلایی	*	*	
۹	خدمات دارویی بیمه طلایی	*	*	
۱۰	خدمات پاراکلینکی بیمه طلایی	*	*	
۱۱	خدمات لیزیک بیمه طلایی	*	*	
۱۲	خدمات عینک بیمه طلایی	*	*	
۱۳	خدمات آمبولانس بیمه طلایی	*	*	
۱۴	خدمات زایمان طبیعی، سزارین و کورتاژ بیمه طلایی	*	*	
۱۵	خدمات بستری فوق تخصصی بیمه طلایی	*	*	
۱۶	خدمات بستری عمومی بیمه طلایی	*	*	
۱۷	سایر خدمات بیمه طلایی (نازایی و ناباروری، اعضای طبیعی پیوندی، اعمال مجاز سرپایی، آرتروز و پروتز)	*	*	
۱۸	بیمه تکمیلی جهت والدین	*	*	
۱۹	کارت میزان و کارت سخا	*		
۲۰	کارت استفاده از ورزشگاه‌ها مانند استخرها	*		
۲۱	تعاونی مسکن	*		
۲۲	وام مسکن	*		
۲۳	مسکن کارت سفر	*		
۲۴	یارانه مسکن	*		
۲۵	خانه سازمانی	*		
۲۶	تعاونی مصرف	*		
۲۷	تسهیلات ازدواج برای فرزندان	*		
۲۸	صندوق تعاون یا وام ضروری	*		
۲۹	صندوق ذخیره و سهام	*		
۳۰	بن مواد غذایی	*		
۳۱	بن کتاب	*		
۳۲	تأسیس بانک فرهنگیان	*		
۳۳	مهد کودک برای فرزندان فرهنگیان	*		

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های پژوهش

توزیع درصد پاسخگویان استفاده کننده از خدمات رفاهی:

جدول ۳. توزیع درصد پاسخگویان استفاده کننده از خدمات رفاهی

نوع خدمات رفاهی	استفاده کردن (درصد)
خدمات ویزیت بیمه طلایی	۷۸/۲
خدمات دارویی بیمه طلایی	۷۳/۸
مراکز اسکان فرهنگیان	۶۷/۴
خدمات عینک بیمه طلایی	۵۶/۵
صندوق تعاون یا وام ضروری	۵۵/۷
مجتمع رفاهی فرهنگیان	۴۹/۷
تسهیلات جهت بیمه خودرو	۴۸/۲
استفاده از خانه معلم	۴۷/۹
صندوق ذخیره و سهام	۳۶/۳
کارت استفاده از ورزشگاه‌ها	۳۲/۶
خدمات پارا کلینیکی بیمه طلایی	۳۰/۱
تعاونی مصرف	۲۹/۵
بن مواد غذایی	۲۴/۴
خدمات زایمان طبیعی، سزارین و کورتاژ بیمه طلایی	۲۲/۵
خدمات بستری عمومی بیمه طلایی	۲۱
تسهیلات و وام‌های خرید خودرو	۲۰/۱
وام مسکن	۱۶/۶
بیمه تکمیلی جهت والدین	۱۵/۸
برگزاری اردوها و تسهیلات مربوط به آن	۱۵/۳
خدمات لیزیک بیمه طلایی	۱۳/۷
تعاونی مسکن	۱۳/۵
خدمات بستری فوق تخصصی بیمه طلایی	۱۱/۹
یارانه مسکن	۱۰/۴
تسهیلات جهت سفر به مکه و عتبات عالیات	۹/۶
کارت میزان و کارت سخا	۹/۶
تسهیلات ازدواج برای فرزندان	۹/۶
مهدکودک برای فرزندان فرهنگیان	۸/۵
سایر خدمات بیمه طلایی	۸/۳
بن کتاب	۷/۵
خدمات آمبولانس بیمه طلایی	۶
مسکن کارت سفر	۴/۷
خانه سازمانی	۴/۴

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج جدول فوق درصد استفاده پاسخگویان را از خدمات رفاهی نشان می‌دهد. همچنان که در جدول مشاهده می‌شود خدمات ویزیت بیمه طلایی با ۷۸/۲ درصد و خدمات دارویی بیمه طلایی با ۷۳/۸ درصد در اولویت اول و دوم قرار دارند. مراکز اسکان فرهنگیان در اولویت سوم می‌باشد.

توزیع درصد میزان اهمیت (اولویت) خدمات رفاهی:

جدول ۴. توزیع درصد میزان اهمیت (اولویت) خدمات رفاهی

خدمات رفاهی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین (در بازه ۱ تا ۵)
خانه معلم	۵/۵	۲/۶	۱۱/۲	۳۶/۶	۴۴/۲	۴/۱۱
تعاونی مصرف	۹/۱	۴/۱	۱۲/۴	۱۸/۴	۵۶	۴/۰۸
صندوق تعاون یا وام ضروری	۲/۸	۱۵	۸/۵	۲۱/۲	۵۲/۳	۴/۰۵
خدمات ویزیت بیمه طلایی	۴/۷	۱۲/۷	۱۰/۹	۱۸/۱	۵۳/۶	۴/۰۳
خدمات دارویی بیمه طلایی	۴/۹	۱۲/۷	۱۱/۹	۱۵	۵۵/۴	۴/۰۳
خدمات پارا کلینیکی بیمه طلایی	۳/۹	۲۰/۸	۷	۱۷/۴	۵۰/۹	۳/۹۰
خدمات عینک بیمه طلایی	۴/۹	۱۶/۹	۱۱/۷	۱۷/۹	۴۹/۵	۳/۹۰
خدمات بستری عمومی بیمه طلایی	۲/۶	۲۲/۳	۸/۸	۱۶/۱	۵۰/۳	۳/۸۹
خدمات بستری فوق تخصصی بیمه طلایی	۳/۴	۲۳/۲	۷/۳	۱۵/۹	۵۰/۳	۳/۸۶
تسهیلات ازدواج برای فرزندان	۴/۴	۲۳/۱	۵/۴	۱۷/۱	۵۰	۳/۸۵
وام مسکن	4/1	۲۲/۳	۸	۱۸/۷	۴۶/۹	۳/۸۱
مراکز اسکان فرهنگیان	۵/۲	۱۵/۵	۱۴/۸	۲۳/۸	۴۰/۷	۳/۷۹
بیمه تکمیلی جهت والدین	۳/۹	۲۱/۸	۱۱/۱	۱۷/۱	۴۵/۳	۳/۷۹
صندوق ذخیره و سهام	۴/۴	۱۹/۷	۹/۳	۲۵/۱	۴۱/۵	۳/۷۹
مجتمع رفاهی فرهنگیان	۵/۲	۱۷/۹	۱۳/۲	۲۰/۵	۴۳/۳	۳/۷۸
خدمات زایمان طبیعی، سزارین و کورتاژ بیمه طلایی	۳/۱	۲۳/۸	۱۱/۱	۱۵	۴۶/۹	۳/۷۸
خدمات لیزیک بیمه طلایی	۳/۴	۲۴/۱	۹/۸	۱۸/۴	۴۴/۳	۳/۷۸
سایر خدمات بیمه طلایی	۳/۱	۲۵/۴	۱۰/۴	۱۴/۸	۴۶/۴	۳/۷۵
یارانه مسکن	۴/۴	۲۳/۳	۹/۸	۱۷/۶	۴۴/۸	۳/۷۵
تسهیلات جهت بیمه خودرو	۴/۷	۱۹	۱۳/۲	۲۳/۱	۴۰	۳/۷۴
کارت استفاده از ورزشگاه‌ها	۴/۹	۱۹/۷	۱۳/۵	۱۹/۷	۴۲/۱	۳/۷۴
خدمات آمبولانس بیمه طلایی	۳/۴	۲۶/۴	۹/۳	۱۷/۴	۴۳/۵	۳/۷۱
تعاونی مسکن	۶/۷	۲۲/۸	۸/۳	۱۷/۴	۴۴/۸	۳/۷۰
تسهیلات جهت سفر به مکه و عتبات عالیات	۴/۲	۲۵/۳	۱۱/۲	۲۰/۳	۳۹/۱	۳/۶۴
تسهیلات و وام‌های خرید خودرو	۴/۹	۲۴/۹	۱۰/۶	۲۲	۳۷/۶	۳/۶۲
خانه سازمانی	۵/۲	۲۵/۹	۱۱/۱	۱۶/۸	۴۰/۹	۳/۶۲
مهدکودک برای فرزندان فرهنگیان	۷	۲۴/۶	۱۱/۷	۱۴/۶	۴۲/۵	۳/۶۰
مسکن کارت سفر	۵/۷	۲۶/۷	۸/۸	۲۰/۲	۳۸/۶	۳/۵۹

ادامه جدول ۴. توزیع درصد میزان اهمیت (اولویت) خدمات رفاهی

خدمات رفاهی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین (در بازه ۱ تا ۵)
بن مواد غذایی	۷/۸	۲۳/۸	۱۰/۴	۱۶/۸	۴۱/۲	۳/۵۹
بن کتاب	۵/۴	۲۶/۲	۱۱/۹	۱۷/۹	۳۶/۶	۳/۵۸
برگزاری اردوها و تسهیلات مربوط به آن	۴/۹	۲۴/۷	۱۶/۴	۱۹/۸	۳۴/۱	۳/۵۳
کارت میزان و کارت سخا	۶/۷	۲۹/۵	۱۲/۴	۲۰/۵	۳۰/۸	۳/۳۹
بانک فرهنگ	۷	۲۹/۸	۱۴/۲	۱۵/۸	۳۲/۳	۳/۳۸

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج میزان اهمیت هر یک از خدمات رفاهی از نگاه پاسخگویان نشان می‌دهد: خانه معلم با میانگین ۴/۱۱، تعاونی مصرف با میانگین ۴/۰۸، صندوق تعاون یا وام ضروری با میانگین ۴/۰۵ اولویت یک تا سه را به خود اختصاص داده‌اند که نشان دهنده اولویت دادن پاسخگویان به ترتیب: خدمات فراغتی، مالی و بهداشتی می‌باشد.

توزیع میانگین اهمیت خدمات رفاهی به تفکیک ابعاد:

جدول ۵. توزیع میانگین اهمیت خدمات رفاهی به تفکیک ابعاد

ابعاد خدمات رفاهی	میانگین (در بازه ۱ تا ۵)
فراغتی	۳/۸۵
بهداشتی	۳/۸۵
مالی	۳/۶۹

منبع: یافته‌های تحقیق

حال اگر خواسته باشیم تفاوت میزان اهمیت دادن پاسخگویان در سه بعد خدمات رفاهی را مورد بررسی قرار دهیم از آزمون فرید من استفاده می‌کنیم (با توجه به غیر نرمال بودن هر یک از ابعاد، از این آزمون استفاده شده است).

جدول ۶. توزیع شاخص‌های آماری بر حسب ابعاد خدمات رفاهی

ابعاد شاخص خدمات رفاهی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
فراغتی	۳۸۶	۳/۸۵۸۶	۰/۹۹۶	۱/۰۰	۵/۰۰
بهداشتی	۳۸۶	۳/۸۵۸۸	۱/۱۳۱	۱/۰۰	۵/۰۰
مالی	۳۸۶	۳/۶۹۰۶	۱/۰۶۳	۱/۰۶	۵/۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج جدول فوق توزیع شاخص‌های آماری را بر حسب ابعاد خدمات رفاهی نشان می‌دهد. با توجه به میانگین بدست آمده، میزان اهمیت دادن پاسخگویان به خدمات رفاهی فراغتی و بهداشتی نزدیک به هم بوده و شباهت دارند ولی با خدمات مالی تفاوت بیشتری مشاهده می‌شود.

جدول ۷. توزیع میانگین رتبه بر حسب ابعاد خدمات رفاهی

میانگین رتبه	ابعاد شاخص خدمات رفاهی
۲/۱۲	فراغتی
۲/۱۰	بهداشتی
۱/۷۸	مالی

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول فوق میانگین رتبه‌های میزان اهمیت پاسخگویان را در ابعاد فراغتی، بهداشتی و مالی نشان می‌دهد. همانگونه که ملاحظه می‌شود میزان اهمیت دادن پاسخگویان به بعد فراغتی نسبت به ابعاد بهداشتی و مالی بیشتر است.

توصیف خدمات رفاهی پیشنهادی پاسخگویان به تفکیک ابعاد:

جدول ۸. توصیف خدمات رفاهی به تفکیک ابعاد

ابعاد خدمات رفاهی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
فراغتی	۳۸	۹/۸	۳۶/۲
بهداشتی	۳۱	۸	۲۹/۵
مالی	۲۲	۵/۷	۲۱
آموزشی	۱۴	۳/۶	۱۳/۳
جمع	۱۰۵	۲۷/۲	۱۰۰
بی جواب	۲۸۱	۷۲/۸	
جمع کل	۳۸۶	۱۰۰/۰	

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج جدول فوق در پاسخ به این سوال است- در صورتی که اولویتی در نظر شما است که در جداول فوق نیامده است عنوان آن را تا پنج مورد بنویسید. نتایج در چهار دسته طبقه‌بندی شده است.

خدمات فراغتی (خدمات گردشگری، تسهیلات سفر، تاسیس هتل مخصوص فرهنگیان، رستوران مخصوص فرهنگیان، سهمیه در سربازی فرزندان، افزایش خانه معلم، امکانات ورزشی، کتابخانه، کاهش هزینه خانه معلم، اینترنت فرهنگیان، خدمات قضایی و حمایتی) با $36/2$ درصد بیشترین موردی بود که پاسخگویان ذکر کرده‌اند.

خدمات بهداشتی (خدمات دندان پزشکی، چشم پزشکی و عینک بیشتر شود، خدمات روان پزشکی و روان شناسی، ارائه خدمات پزشکی به بیماری‌های خاص، توسعه بیمارستان فرهنگیان، بیمه فرزندان کمک شود، بیمه سفر و حوادث برای فرهنگیان، پرداخت کامل هزینه‌های دارویی بیمارستان) با $29/5$ درصد در مرتبه دوم آورده شده است.

خدمات مالی (کارت اعتباری با ارزش، بیشتر شدن وام و تسهیلات، سهام بانک سرمایه مرتب شود، دادن لباس فرم به فرهنگیان، بانک مخصوص فرهنگیان، توسعه تعاون مسکن فرهنگیان، دادن حق اولاد به همکاران خانم که شغل همسرشان آزاد است، سختی کار معلمان ابتدایی، ایاب و ذهاب کارکنان اداری، بن مواد غذایی ماهیانه) با 21 درصد در مرتبه سوم و خدمات آموزشی با $13/3$ درصد در مرتبه چهارم قرار دارند.

نتیجه‌گیری

این پژوهش به دنبال شناسایی اولویت‌های رفاهی فرهنگیان استان می‌باشد. با بررسی پژوهش‌های انجام شده و مصاحبه با بخشی از جامعه آماری و کارشناسان مرتبط، فهرستی از خدمات رفاهی تهیه و جهت اولویت‌بندی به نمونه آماری ارائه شد. تحلیل یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، بیشترین میزان استفاده از خدمات رفاهی در بخش بهداشتی (ویزیت بیمه طلایی و خدمات دارویی بیمه طلایی) است و خدمات فراغتی (مراکز گردشگری و اسکان فرهنگیان) در مرتبه دوم و خدمات مالی (وام ضروری و تسهیلات اعتباری) در مرتبه بعدی قرار دارند. این نشان دهنده اهمیت نیازهای فیزیولوژی و جسمی برای

پاسخگویان می‌باشد. اهمیت دادن به سلامت جسم و مشکلاتی که به لحاظ بیماری‌هایی در جامعه وجود دارد هنوز بحث خدمات رفاهی بهداشتی را در اولویت اول استفاده قرار داده است. در ادامه، میزان استفاده خدمات فراغتی و تفریحی آمده است که به عنوان رسیدن به آرامش خاطر و تقویت جسم و روان جهت بازیابی توان و روحیه‌ای بهتر انجام می‌گیرد که می‌توان ارتباطی بین این مقوله و نیاز به امنیت را در نظریه مازلو قائل شد. البته بخشی از آن، نیازهای فیزیولوژی می‌باشد. در مرتبه سوم نیازهای مالی است که جهت برطرف کردن مشکلات و رسیدن به آسایش و آرامش را مد نظر قرار می‌دهد و زمانی این کالا ارزشمند است که نیازهای دیگر را به وسیله آن برآورده سازیم.

میزان اهمیت دادن پاسخگویان به خدمات رفاهی نکته محوری و کلیدی پژوهش حاضر است که نشان می‌دهد نیازهای فراغتی و تفریحی (خدمات سفر و گردشگری) اولویت و بیشترین اهمیت را از نگاه پاسخگویان دارد. ستاد اسکان و مراکز اقامتی و گردشگری، مکانی جهت اقامت فرهنگیان در اوقات فراغتی و سفر، نکته مهمی است که در نتایج گزارش نیز به آن تأکید شده است. بحث مسکن از مُسکِّن یعنی تسکین دهنده و آرامش بخش آمده است، بنابراین می‌توان به عنوان یکی از تأمین کننده‌های نیاز مهم امنیت در نظر گرفت. اسکان و مکانی برای اقامت می‌تواند در آرامش خاطر و رفاه معلمین تأثیر مثبتی داشته باشد که در این پژوهش نیز به عنوان اولویت اول به آن اشاره شده است. نکته‌ای که در اینجا حائز اهمیت است بحث مسکن و محل اقامت فرهنگیان در سفر است مانند: دیگر شهروندان که مهمترین دغدغه آنان در سفرهای زیارتی و سیاحتی مکانی جهت اسکان می‌باشد که این مورد نیز در بین فرهنگیان و معلمین دغدغه اصلی است و اولویت اول را به خود اختصاص داده است. نکته بعدی تعاونی مصرف فرهنگیان است که با شرایط خاصی جهت رفاه فرهنگیان کالاهای ضروری و مصرفی را در اختیار فرهنگیان قرار می‌دهد. اهمیت دادن و مهم دانستن آن از نگاه فرهنگیان تأکیدی بر نیاز جدی آنان به بحث کالاهای مصرفی و فروشگاه‌های فرهنگیان است. تعاونی مصرف فرهنگیان به عنوان عرضه کننده کالاهای مصرفی با شرایط خاص و ارائه خدمات بهتر به فرهنگیان می‌تواند در جلب رضایت آنان مؤثر باشد. صندوق تعاون به عنوان ارائه دهنده وام‌های ضروری به فرهنگیان فعالیت می‌کند. خدمات مالی به عنوان

ابزاری که می‌تواند تأثیرات مثبتی در رفع نیازهای ضروری و زیستی و همچنین نیازهای دیگر داشته باشد، اهمیت جدی دارد. اولویت دادن پاسخگویان به بحث‌های مالی می‌تواند جهت برنامه‌ریزان کمک نماید. البته اهمیت دادن به صندوق تعاون و وام‌های ضروری به عنوان یکی از خدمات رفاهی باید بیشتر به آن توجه کرد. اولویت‌های چهار و پنجم خدمات بهداشتی (خدمات ویزیت و دارویی بیمه طلایی) را در بر می‌گیرد که به عنوان تأمین‌کننده نیازهای جسمی و روحی به عنوان نیازهای اولیه و فیزیولوژی از یک طرف و از طرف دیگر ایجاد یک احساس امنیتی در مواجه شدن با بیماری‌ها و مشکلات جسمی می‌تواند مهم و جدی تلقی شود.

در بحث اولویت خدمات رفاهی پاسخگویان به تفکیک جنس نتایج نشان می‌دهد: اولویت اول مردان، خانه معلم و اسکان در سفرها و گردشگری می‌باشد و اولویت اول زنان، تعاونی مصرف می‌باشد. اولویت دوم و سوم مردان خدمات دارویی و ویزیت بیمه طلایی می‌باشد. بدین معنی که مردان دغدغه مسکن در سفر و اسکان را بیشتر دارند. زنان بحث کالاهای مصرفی را بیشتر اهمیت داده‌اند. خدمات بهداشتی به عنوان نیازهای ضروری خانواده می‌تواند مهم تلقی شود.

اولویت‌بندی خدمات رفاهی به تفکیک دوره‌های تدریس نشان می‌دهد: در دوره ابتدایی، خدمات رفاهی تعاونی مصرف، در دوره متوسطه اول، خدمات رفاهی اسکان و خانه‌های معلم و مدارس می‌باشد. در دوره متوسطه دوم، خدمات دارویی بیمه طلایی و در بخش کارکنان اداری، خانه معلم و اسکان در اولویت بوده است. البته به لحاظ آماری تفاوت معنی‌داری مشاهده نشده است. این داده نشان می‌دهد که اولویت‌بندی خدمات رفاهی در بین دوره‌های تحصیلی شبیه به هم بوده و در اولویت‌بندی نیازها تفاوت قابل‌اعتنایی وجود ندارد.

نتایج همچنین نشان داده است که همبستگی معکوس معنی‌داری بین سن پاسخگویان و اهمیت دادن به خدمات رفاهی وجود دارد، بدین معنی که، در سنین پایین اهمیت بیشتری به خدمات رفاهی داده می‌شود. بر اساس نتایج داده‌ها، پیشنهادهایی را می‌توان بیان کرد از جمله:

- توجه ویژه وزارت آموزش و پرورش و اداره کل استان‌ها به اهمیت سفر و گردشگری برای معلمان و تأمین مراکز اسکان (مدارس و خانه‌های معلم) جهت آرامش و آسایش بیشتر فرهنگیان.
- ساماندهی رزرواسیون مراکز اقامتی فرهنگیان، جهت دسترسی عادلانه از خدمات مراکز اسکان فرهنگیان بخصوص خانه‌های معلم در تمام کشور.
- تجهیز امکانات و آماده‌سازی مدارس در شأن موقعیت معلمان بخصوص خدمات بهداشتی و تمیزی مدارس محل اسکان.
- تجهیز خانه‌های معلم به آشپزخانه و آبدارخانه
- ارائه خدمات ارزان قیمت (با تخفیف) در خانه‌های معلم برای فرهنگیان.

منابع

- باری، نورمن (۱۳۸۰) *رفاه اجتماعی*، ترجمه: سید اکبر میر حسینی و سید مرتضی نوریخس، تهران: سمت.
- بهرامی، گودرز (۱۳۹۹) بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر منزلت اجتماعی معلمان، *دوفصلنامه علمی- ترویجی راهبردهای نوین تربیت معلمان* سال پنجم، شماره نهم، ص ۱۳۷.
- حسن پور، محمد (۱۳۹۰) بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای پایگاه اجتماعی معلمان از دیدگاه معلمان شهر بومهن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه رودهن.
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۰) *جامعه‌روستایی و نیازهای آن*، چاپ دوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۰) *کنادوکاوها و پنداشته‌ها*، چاپ یازدهم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- صدیق اورعی، شهیده (۱۳۸۸) طرح پژوهشی بررسی اولویت‌های رفاهی و شیوه‌های برنامه‌ریزی رفاهی در خانواده‌های منطقه ۹ شهر مشهد. جهاد دانشگاهی مشهد.
- صدیق اورعی، غلامرضا و همکاران (۱۳۹۸) *مبانی جامعه‌شناسی (مفاهیم و گزاره‌های پایه)* چاپ اول، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- طالب، مهدی (۱۳۸۱) تأمین اجتماعی، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- علی محمدی، غلامعلی و وطنی، علی (۱۳۹۴) «نیازسنجی آموزشی و رفاهی- خدماتی کارکنان زن آموزش پرورش (مطالعه موردی استان گلستان)»، مقاله ارائه شده در کنفرانس بین‌المللی یافته‌های نوین پژوهشی در علوم مهندسی و فن‌آوری با محوریت پژوهش‌های نیاز محور. گرگان: دانشگاه آزاد گرگان.

موسوی، محمد و میرظاهر، محمدعلی (۱۳۸۸) مفاهیم و نظریه‌های رفاه اجتماعی، تهران: دانژه.
 میجلی، جیمز (۱۳۷۸) رفاه اجتماعی در جهان، ترجمه محمد تقی جغتایی و فریده همتی، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی.
 میرغفوری، سید حبیب‌الله و صیادی، حسین (۱۳۸۶) «شناسایی، تجزیه و تحلیل و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهره‌وری معلمان (مورد مطالعه: معلمان استان یزد)». مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، زمستان ۱۳۸۶ دوره سوم، سال چهاردهم شماره ۴ ص ۱۵۸-۱۳۳.

نویدی، احد و برزگر، محمود (۱۳۸۲) «راه‌های ارتقای منزلت اجتماعی معلمان»، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۷۴.

- Abid, M., Schilling, J., Scheffran, j & ,Zulficar, f. (2016) .Climate change vulnerability, adaptation and risk perceptions at farm level in Punjab, Pakistan .*Science of the Total Environment*.
- Anwar, S & ,Hamilton, J. (2020) .Tourism into the future —towards 2020, and beyond . *Tourism Recreation Research* ,85-77.
- Daigle, C & ,Vasseur, L. (2019) .Is it time to shift our environmental thinking? A perspective on barriers and opportunities to change .*Sustainability* ,2010.
- Edgell & Swanson (2013) .*Tourism policy and planning: Yesterday, today, and tomorrow*. Routledge .East Carolina : Routledge.
- Enfedaque, N & ,Martínez, M (2014) .El impacto económico de los desastres naturales . *eXtoikos* ,101-99.
- Kattumuri, R. (2018) .Technology as a Driver for Governance by the People for the People .*In Governance and Governed*. 164-155.
- Leen, C & ,Chen, M .(2021) .Journal of Cleaner Production .*Ec (Miller)ological footprint, tourism development, and country risk: international evidence* .23-1.
- Manzoor, F., Wei, L & ,Asif, M .(2019) .he contribution of sustainable tourism to economic growth and employment in Pakistan .*International journal of environmental research and public health*. 3785 , (19) 16.
- Miller .(2021) .Abrupt new realities amid the disaster landscape as one crisis gives way to crises .*Hospitality and Tourism Themes*. 311-304.
- Nepal, R., Al Irsyad, M & ,Nepal, S.(2019) .Tourist arrivals, energy consumption and pollutant emissions in a developing economy—implications for sustainable tourism .*Tourism Management*.154-145.
- OECD .(2018) .*OECD tourism trend and policies policues* .Paris: OECD publisher.
- Olsen, D. (2012). Negotiating identity at religious sites: a management perspective. *Journal of Heritage Tourism*, 7, 359-366.
- Pan, X., Rasouli, S & ,Timmermans, H. (2021) .Investigating tourist destination choice: Effect of destination image from social network members .*Tourism Management* . 104217,83.

- Rutty, M & ,Scott, D .(2010) .Will the Mediterranean become “too hot” for tourism? A reassessment .*Tourism and Hospitality Planning & Development* , 281-267.
- Sarkodie, S & .Strezov, V .(2019) .Effect of foreign direct investments, economic development and energy consumption on greenhouse gas emissions in developing countries .*Science of the Total Environment* ,871-862.
- Unwto annual report .(2020) <https://www.unwto.org/world-tourism-day-2020> .
- Wang , B., Zheng, X., Zhang, H., Xiao, F., Gu, H., Zhang, K & ,Yan, Q .(2020) .Bacterial community responses to tourism development in the Xixi National Wetland Park, China . . *Science of the Total Environment* ,11-1.
- WTTC .(2019) .*Travel & tourism economic impact 2017 European Union LCU*. London: World Travel & Tourism Council. Retrieved from .